

MÉMEK MINT INNOVATÍV DIDAKTIKAI ESZKÖZÖK A NÉMET NYELV TANÍTÁSÁBAN

Cyntia SZEGI¹

ABSTRACT

Memes as Innovative Didactic Tools in German Language Teaching

The study examines the didactic potential of internet memes, focusing on the teaching of cultural and regional topics. Memes were known as popular and well-known internet content combining humorous images and text in the pre-pandemic period and their didactic potential was highlighted during the pandemic. As a result of Web 2.0, users are no longer passive consumers, but active content creators (Mészáros, 2018). With easy-to-use web interfaces, smart devices can be used to create and share complete multimedia content on the web at any time. The main objective of the study is to present memes about German language classes and to discuss their advantages and disadvantages. At the end of the study, concrete examples are given to illustrate the mnemonics on the topic cultural and regional topics and their possible use in foreign language lessons.

KEYWORDS

Memes, foreign language teaching, German, culture, region, digital media, didactic purpose

BEVEZETŐ

Az internetes mémek napjainkban rendkívül elterjedtek, köszönhetően a közösségi média felületeinek és az egyre bővülő felhasználó táborának. A mémeket leginkább úgy lehet jellemezni, hogy „a kultúra egy darabja, tipikusan egy vicc, ami online terjedés által válik népszerűvé” (Davison, 2012, 122 old). Ez a „darab” általában egy képet, GIF-et vagy videót jelent. A koronavírus járvány idején az online felületeken egyre nagyobb számban jelentek meg mémek, melyeket a tanítási órákon is előszeretettel kezdtek használni. Egyre nagyobb figyelmet kapnak az oktatásban, hiszen mi sem bizonyítja jobban, hogy különböző tanulmányok jelennek meg ebben a témában: Harshavardhan és munkatársai (2019) hangsúlyozzák a mémek alkalmazásának előnyeit az angol nyelv tanításában. Tarisayi (2024) a memetizált történetek földrajzi oktatásba való integrálásának jó gyakorlatait mutatja be, valamint Mutua & Mwangi (2023) matematika és Marymee (2021) kémia tanításában betöltött szerepüket tárgyalja, kiemelve, hogy a vizuális tartalmak segíthetik a természettudományi tantárgyak megértésének megkönnyítését.

CÉLKITŰZÉS

A jelen tanulmány célja, hogy bemutassa az online-mémek didaktikai potenciáljait a német mint idegen nyelv oktatásának kontextusában különös tekintettel az országismereti témák tanítására. Ennek keretén belül bemutatásra kerülnek a mém alapú tanítás lehetséges előnyei és hátrányai, valamint egy óraterv javaslat, amely a mémek alkalmazásának gyakorlati lehetőségeit tárgyalja a német nyelvű tanítási órákon.

¹ Mgr. Cyntia Szegi, Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Óvó- és tanítóképző Tanszék / Német nyelv és irodalom Tanszék, 126605@student.ujss.sk

FOGALOMMEGHATÁROZÁSOK

A jelen tanulmányban használt fogalmak, mint például a „mém”, „Web 2.0”, „közösségi média” stb. számos különböző értelmezéssel bírnak, ezért szükséges ezek pontosítása, valamint nélkülözhetetlen a kutatás kontextusában alkalmazott definíciók egyértelmű rögzítése.

WEB 2.0

A Web 2.0 majdnem 2005-ben került be a köztudatba. A Web 2.0, mint fogalom a webes technológiák újabb fajtáját, valamint a webes platformok kommunikációs technológiák változását jelenti (Warschauer & Grimes, 2007; Zhang, 2009). A Web 2.0 által az internet felhasználók már nem csak passzív megfigyelők, hanem aktív tartalomgyártók is egyben, hiszen az online térben olyan lehetőségekre tesznek szert, amelyeket az offline térben nem tudnának megvalósítani. Ehhez pedig szükségesek hozzá a különböző okoseszközök, valamint a széles-sávú internethozzáférés is, hiszen maguk a felhasználók azok, akik a tartalmakat gyártják az online platformokra (vö. Mészáros, 2018, 45. old). Ez által létrejött a közösségi média, mint például a Facebook, TikTok, Reddit, Instagram stb., ahol a felhasználóknak lehetőségük van a saját és mások által gyártott tartalmakat megosztani más felhasználókkal. A közel 30 év alatt generációk váltották fel egymást, melyek életébe egyre jobban beszűrődött az internet és vele együtt a Web 2.0 is.

A DIGITÁLIS POLGÁROK

A mai generáció a digitális eszközök világába született bele. Az utóbbi években az hallható, hogy a digitális világ egyre nagyobb befolyással bír. Ezért az oktatásban is különböző kihívásokkal kell szembenézni a tanároknak, hiszen Prensky (2001, 1. old) kifejti, hogy „A mai tanulók teljesen máshogyan gondolkodnak és dolgozzák fel az információkat, mint az elődeik.” Ezek a tanulók már olyan készségekkel rendelkeznek, hogy a digitális média és technológia – például a számítógép és az internet – szinte „anyanyelvükké” vált, tehát a mindennapi életük és környezetük természetes elemeivé kovácsolódtak. Ezért a szakirodalom ezt a generációt digitális bennszülötteknek is nevezi.

Ellentétben a digitális bennszülöttekkel, a digitális bevándorlók csoportját erősítik azok a generációk, amik a digitális média létrejötte és/vagy elterjedése előtt éltek és most, napjainkban pedig alkalmazkodnak a különböző digitális kihívásokra. „A digitális bevándorlók tanulnak – mint minden más bevándorló, egyesek jobban, mint mások – hogy alkalmazkodni tudjanak környezetükhöz, bizonyos mértékig megtartják az „akcentusukat”, vagyis a múltban való megmaradásukat (Prensky, 2001, 2. old). Prensky kiemeli, hogy ezek az akcentusok olyan szokások vagy viselkedések, melyek megkülönböztetik őket a digitális bennszülöttektől. A digitális bevándorlók előbb kutadják fel az internetet egy bizonyos program útmutatójaért, mint hogy azt feltételezzék, hogy a program maga tanítaná meg őket annak használatára.

A digitális bennszülöttek számára a jelen és az aktuális események kulcsfontosságúak, hiszen folyamatosan követik a legújabb, legfrissebb trendeket. Az új információ gyors megszerzése a mindennapjaikban természetes, hiszen a különböző digitális eszközök és az internet gyors hozzáférése ezt biztosítja számukra. Ezek az eszközök nem csak információszerzésre alkalmazhatóak, hiszen a különböző platformok segítségével folyamatosan kapcsolatban tudnak maradni másokkal a világ bármelyik pontján.

KÖZÖSSÉGI MÉDIA

A médium (lat. t.sz. média) fogalma eszközt vagy közeget jelöl. Az internet előtti időkben leginkább a sajtót, rádiót és a televíziót értették alatta, viszont az 1990-es évektől kezdve a fogalom egyre inkább kiterjedt az új, webalapú médiára, mint például az online sajtó, fórumok és csevegések. Tágabb értelemben ma már ide tartozik minden olyan eszköz, ami információt rögzít vagy továbbít, legyen az régi analóg megoldás vagy modern okoseszköz. A Web 2.0 megjelenése óta a felhasználók maguk is készíthetnek és megoszthatnak tartalmakat, így az internet egy folyamatosan fejlődő és változó közösségi platformmá vált. A közösség egy éltető erő, hiszen a Facebook, a Twitter, a YouTube, az Instagram, a TikTok, a Pinterest, a Reddit stb. internetes platformok arra szolgálnak, hogy a felhasználók megosszák a véleményüket egy adott témáról, mások pedig hozzászóljanak ezekhez és akár értékelhetik egymás véleményét is. A közösségi média szolgáltatásai az okoseszközökön applikációként vagy webes felületeken keresztül érhetőek el, így a felhasználók bárhol és bármikor csatlakozhatnak ezekhez. Ugyanakkor a közösségi média elterjedése új kihívásokat is jelent, különösen az álhírek terjedésének veszélyét, amely nagyszámú felhasználói csoportok manipulációjához vezethet.

A mémek szempontjából kiemelkedően fontos a közösségi média, hiszen Wiggins és Bowers (2014) is rámutat, hogy ezek nem tekinthetők önálló médiumnak, mivel létezésük színtere az internethez szűkül.

MÉM

A mém kifejezés a görög "mimema" szóból ered, amely utánzás jelentését hordozza. Richard Dawkins könyve révén, a *Selfish Gene*, miatt vált ismertté. Ebben a műben Dawkins (1976) a mémeket kulturális elemekként írja le, amelyek imitálás, utánzás és másolás révén terjednek és az emberek a mémek átadásában replikátorként játszanak szerepet, hiszen ők terjesztik és olykor módosítanak is ezeken a tartalmakon. Azaz, az átadási folyamat során ezek a tartalmak módosulhatnak, mivel az (online) felhasználók lemásolják, replikálják azokat és saját ötleteikkel egészítik ki, így kiváltva a mémek mutációját.

Dawkins a mémek terjedését a vírusokéhoz hasonlítja, mivel ahhoz, hogy fennmaradjanak, „fertőzőnek” kell lenniük olyannyira, hogy az emberek könnyen átvegyék és továbbadják ezeket a tartalmakat. Ez a „fertőzés” egy versenyt eredményez a mémek között, hiszen a legérdekesebb és a legvonzóbb mémek terjednek tovább. Dawkins szerint ez egy evolúciós folyamat, amely a gének működéséhez hasonlít. Az új ötletek hozzáadása és az emberek kreativitása még jobban fokozza a mémek fennmaradási esélyeit.

Dawkins elmélete számos tudományágban elterjed, valamint Susan Blackmore *The Meme Machine* (1999) című könyve szintén egy ilyen mérföldkőnek számít. Művében kifejti, hogy minden mém, amit mások utánzásával tanulnak meg az emberek. Ide sorolhatóak a nyelv, a szókincs és a kulturális szokások is. Ebből az következtethető, hogy minden ember lehet egy lehetséges replikátor, aki örökölt algoritmusok szerint cselekszik.

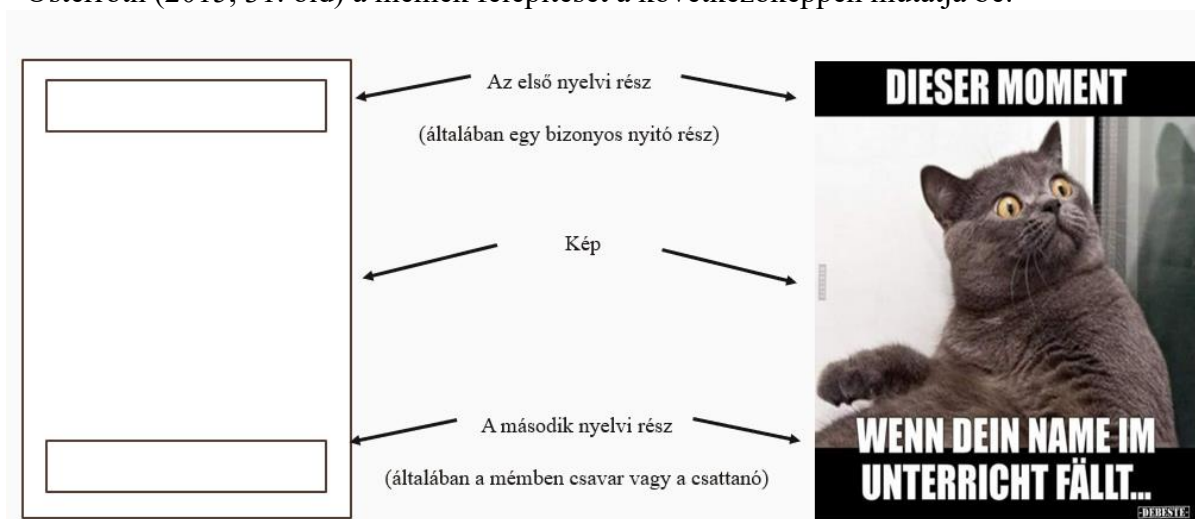
MÉMEK FELÉPÍTÉSE ÉS MŰKÖDÉSE

A köznyelvben a mémeket olyan tartalmakként ismerik, amelyek általában egy képből és rövid szöveges elemekből állnak, és elsősorban a közösségi médiában terjednek. Schiffman (2015) tanulmánya szerint a mémek egyik legjellemzőbb tulajdonsága, hogy hosszú életűek, vagyis folyamatosan reprodukálják őket. Az internetes mémek sokfélesége azonban ellentmond Schiffman kijelentésével, mivel ő azt állítja, hogy a mémek ugyanabban az állapotban terjednek, viszont az internetes mémekre éppen nem ez a jellemző. Az online mémeket éppen a sokszínűség és a variabilitás jellemzi.

Wiggins és Bowers (2014, 1897-1898. old) kutatásukban a mém fejlődésének folyamatát kutatják. Egy tartalom mémmé alakulásához két szakaszt kell teljesítenie. Az első szakaszban létrejön az ún. „emergent meme”, ami a mémek lehetséges alapjaként szolgál. A második szakaszban zajlik az ún. iterációs folyamat, amely meghatározza a mém terjedésének gyorsaságát és azt, hogy a tartalomból internetes mém lesz-e. Ebben a szakaszban a kreativitás, a vonzerő alapvető szereppel bír.

„Az internetes mém egy viszonylag új formája a beszéd-kép-szövegnek [...]. A mém alapvetően egy olyan képen alapul, amely a popkultúrából, a politikából vagy a mindennapi életből származik, és a mémhasználat érdekében rekontextualizálódik” (lásd Osterroth, 2015, 28. old).

Osterroth (2015, 31. old) a mémek felépítését a következőképpen mutatja be:

1. ábra: Az internetes mémek felépítése
Forrás: Osterroth, 2015, 31. old

Az ábra szerint bármilyen kép bármilyen szöveggel kombinálható. Ez lehetővé teszi a számtalan változat létrejöttét. Ez alapján a mémeket két fő típusra lehet osztani: az első típushoz tartoznak az ún. virals mémek, melyek formailag nem változnak meg. A második típus az ún. image macros, amelyekhez a szöveg-kép-alapú mémek tartoznak.

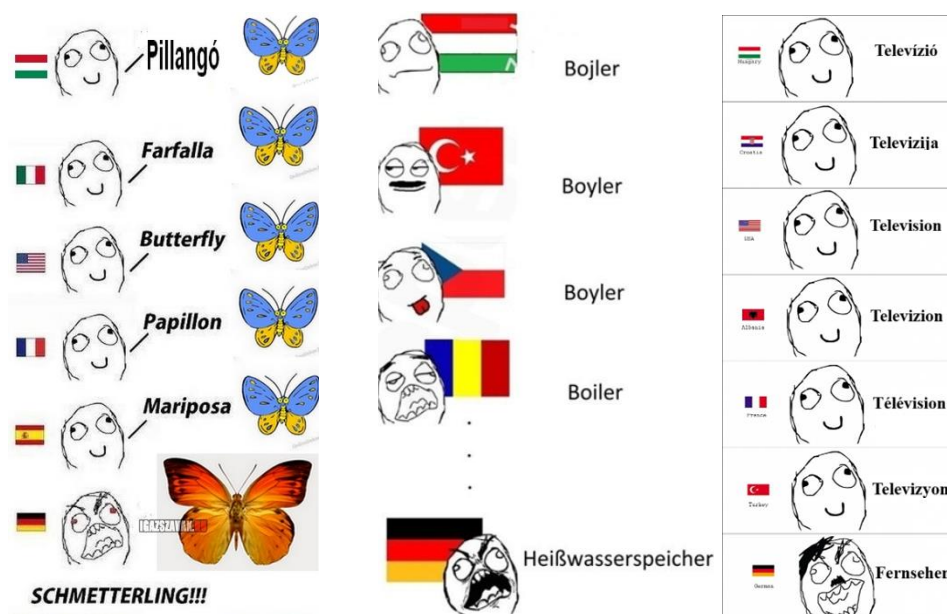
Egy image macro alapját bármi képezheti, lehet az egy híres személyiség, filmjelenet, mesefigura vagy az interneten elterjedt képkockák különböző videókból. A fenti példán egy állatos videóból kiragadott képkocka látható. A mém további részét képezi az első, nyitó nyelvi rész „Dieser Moment” [magy. *Az a pillanat*] és a második nyelvi részben pedig a mémben a csattanó vagy a csavar, „wenn dein Name im Unterricht fällt...” [magy. *amikor az órán elhangzik a neved...*].

A mémek különböző életszakaszokra bonthatóak. Osterroth (2020) a memetizáció folyamatát a következőképp írja le:

1. Intencionalizáció – A tartalomkészítő egy kép-szöveg kombinációt hoz létre egy erre alkalmas eszközzel, mint például a Meme Generator, abból a célból, hogy azt az interneten terjessze és ezáltal népszerűvé váljon.
2. Terjesztés – A mém eljut különböző felhasználókhoz, akik másolással vagy átszerkesztéssel tovább küldik más felhasználóknak.
3. Konvencionalizáció – A mém megjelenik a Web 2.0 platformjain, valamint az internetes felhasználók körében már elterjedt és megszokottá vált.
4. Variáció – Miután a mém elterjedt, különböző változatokban jelenik meg és párhuzamosan több variációban elterjed az internetes felhasználók által.

MÉM VÁLTOZATOK

Ahogy korábban is részletezve volt, a mémek különböző replikátorokon keresztül jönnek létre, ezért egy internetes mém számos változatban fordul elő. Erre példaként a „rage comic” mém változatai szolgálnak, melyek az interneten „Germans...” néven is elérhetőek. Ezekben a mémekben különböző nemzeti zászlók mellett egy-egy mosolygós arc látható, míg a mém csattanójánál egy dühös fej, vagyis az ún. „angry face” jelenik meg. A német zászlóhoz a dühös fej társul, ezzel kiemelve a nyelv sajátosságait és az ahhoz kapcsolódó sztereotípiákat. A humor forrása az, hogy a németet más nyelvekkel összehasonlítva érzékelteti jellegzetes szerkezetét és szókincsét, gyakran építve a nyelvhez kötődő sztereotípiákra.

2. ábra: Mém változatok

MÉMEK MINT DIDAKTIKAI ESZKÖZÖK

Az internetes mémek a fiatal generáció körében nagyon szépszerűek, elsősorban a humoros közlési módjuk miatt. Lehetővé teszik, hogy szinte bármilyen tartalmat humoros kontextusban közvetítsenek és ezáltal könnyebbé téve az információk befogadását. A mai generáció szinte minden nap találkozik mémekkel a közösségi média használata során, mivel ezek a vizuális tartalmak gyorsan terjednek a különböző platformokon és számos formában is megjelenhetnek.

A fiatal generáció, vagyis a „digitális bennszülöttek” már életük korai időszakában elsajátítják a digitális technológia használatát, mivel mindennapjaikat ezek az eszközök és platformok határozzák meg. Ahogy Prensky (2001, 1. old) is fogalmaz, „A mi tanulóink radikálisan megváltoztak. [...]”. Számukra az információ azonnali elérhetősége, az egyszerűség, valamint a komplex tartalmak leegyszerűsítése különösen fontos, mivel így gyorsabban megragadhatják az üzenetek lényegét. A felgyorsult világban, ahol az információáradat egyre nagyobb, ez a generáció gyakran nem rendelkezik elegendő idővel és türelemmel a hosszabb és részletes tartalmak feldolgozására. Ezt az igényt az internetes mémek kielégíthetik, mivel rövid, tömör és humoros formában közvetítik a komplex információkat.

Az internetes mémek előállítás is egyszerű, hiszen számos képszerkesztő alkalmazás, weboldal és különféle mémgenerátor áll rendelkezésre. Ilyen platformok például a www.imgflip.com és a www.memegenerator.hu, melyek lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy saját tartalmakat hozzanak létre. Emellett léteznek olyan weboldalak is, mint a www.knowyourmeme.com, amelyek a mémek értelmezését segítik, így részletes információkat tudnak nyújtani azok eredetéről és jelentéséről.

A tanulmány következő fejezetei részletesen tárgyalják az internetes mémek német mint idegen nyelv tanórai felhasználásának lehetőségeit, különös tekintettel az országismereti témákra.

A MÉMEK AZ ORSZÁGISMERETI TARTALMAK KÖZVETÍTÉSÉBEN

Az Állami Oktatási Program egy országos szintű tantervi szabályozás, mely alapján az iskolák kialakítják az oktatási programjaikat. Az alábbi ábrán található a német mint idegen nyelvre kiadott terv B1 szinten, a középiskolás diákok számára.

FÄHIGKEIT 10 : « IN EINER ZUGESPITZEN SITUATION REAGIEREN » NIVEAU B1
Spôsobilost' č. 10 : „Reagovat' vo vyhrotenej situácii” Úroveň B1

Spôsobilosti	Funkcie	Aplikácia funkcie	Jazykové prostriedky	Jazykový register	Jazyková a interkulturná dimenzia
In einer zugespitzten Situation reagieren Reagovat' vo vyhrotenej situácii	Zorn und schlechte Laune ausdrücken Vyjadriť svoj hnev, zľú náladu	Das ist doch unerhört ! So eine Frechheit ! Lass mich in Ruhe ! Halt den Mund !	Rozkazovací spôsob	Komunikácia sa realizuje formou dialógu - výmena názorov, konfrontácia, ostrá výmena názorov, hádka, neformálny dialóg, alebo formou súvislého monológu – vyjadrenie aktuálnych pocitov, postojov, názorov, hnevu, rozhorčenia, ospravedlnenie.	Naučiť sa dôstojne vyjadriť zľú náladu a nespokojnosť.
	Auf Zorn und schlechte Laune eines anderen reagieren Reagovat' na hnev, zľú náladu niekoho iného	Beruhigen Sie sich, bitte ! Das wird sich doch regeln lassen. Hier werden wir Ordnung schaffen. Wir werden in dieser Sache eine Lösung finden.	Pasívum Futúrum	Typy textov: vtipy, karikatúry, texty o kultúrnom kontexte frankofónnych krajín, písomné dialógy, výmeny názorov, filmy.	Rozobrať vhodné reagovanie na vzniknuté situácie, ktoré sú nepríjemné, vyhrotené, rozdiely v reakciách na Slovensku a v cieľových krajinách.
	Beleidigen Urážať	Verschwinden Sie... Hören Sie mit diesem Quatsch auf! So einen Dummen muss man lange suchen. Sind Sie verrückt geworden ?	Pasívum - perfektum		Spoločensky prístupné nadávky.
	Schimpfen Nadávať	Kommen Sie mir nicht mit diesen dummen Reden. Hauen Sie ab ! Gehen Sie mir aus dem Weg !			Rozumieť urážkam v cudzom jazyku a adekvátne vedieť reagovať na ne. Poznať situácie, gestá, témy, vtipy, ktoré môžu pôsobiť urážajúco, znevažujúco, výsmiešne v kultúrnom kontexte danej cieľovej krajiny a vedieť vyhnúť sa im. Vedieť vyjadriť ospravedlnenie a rozhorčenie.

27

3. ábra: a Szlovák Állami Oktatási Programja a német nyelv B1 szintjén
Forrás: Štátny Pedagogický Ústav

A 10. témakör B1 szintjén a diákok alapvető kompetenciája, hogy kiélezett szituációkra reagáljanak. A nyelvi és interkulturális dimenziókban kiemelt figyelmet kap a gesztusok, szituációk és viccek értelmezése, valamint a sértő és gúnyos megjegyzések felismerése is. Ezért elengedhetetlen a kultúra ismerete. A mémek különösen alkalmasak a kritikus gondolkodás fejlesztésére, hiszen gyakran hordoznak nyelvi és kulturális jelentéseket is. Ezek a mémek gyakran a kulturális normák és elvárások hatására jönnek létre (Burgess, 2008), és csak azok válnak népszerűvé, amelyek legjobban reprezentálják a szociokulturális környezetet (Knobel & Lankshear, 2007; Shifman, 2012).

Thomas Veatch humorelmélete (1998) remek keretet biztosít a humor megértéséhez. Az elmélet Arisztotelész azon gondolatára épít, hogy a nevetés hibák következménye. Veatch arra is felhívja a figyelmet, hogy egy humoros szituáció nem mindenki számára lesz az. Ez az elmélet jól alkalmazható a mémek elemzésénél is, mivel kulturális különbségekre is építenek, melyek eltérő értelmezést és félreértést eredményezhetnek a befogadóktól, jelen esetben a

nyelvtanulóktól. A diákoknak tehát fontos, hogy felismerjék a különböző helyzeteket és eldöntsék, mikor lehet egy vicc vagy szituáció sértő, mivel ez éppen az interkulturális kompetenciájuk fejlődéséhez járul hozzá.

Level	Logic	Commitment	Perceiver		
			Gets it	Is offended	Sees humor
Level 1	not-V	none	no	no	no
Level 2	V and N	weak	yes	no	yes
Level 3	V and not-N	strong	yes	yes	no

4. ábra: Thomas Veatch humorelmélete (1998)

Forrás: Veatch, T. C., 1998, *A theory of humour*

A 4. ábrán Veatch háromszintű skálája látható, amely megmagyarázza, hogy hogyan érzékel egy szituációt három különböző ember. A skála két tényezőre épül: N (normál állapot) és V (normaszegés). A humor csak a skála második szintjén valósul meg, ahol Veatch szerint a két tényezőnek egyensúlyban kell lennie, hogy a humoros hatás bekövetkezzen. Az 1. szint jelöli azt a helyzetet, amikor a normaszegés észrevétlen marad, vagyis a résztvevők között maradnak. A 3. szinten pedig a túlzott normaszegés jön létre, miszerint az emberekből sértettséget és felháborodást válthat ki egy humor. A helyzet nagy arányban függ a résztvevők beállítottságától, valamint az egyéni erkölcsi érzékenységtől.

KUTATÁS MÓDSZERTANA

Napjainkban az internetes platformok gyors változása jelentős hatást gyakorol a felhasználói szokásokra és a digitális kommunikáció formáira. A Facebook, YouTube és Twitter, amelyek korábban a közösségi média középpontjában álltak, mára fokozatosan a háttérbe szorulnak és a TikTok veszi át a helyüket. A TikTok eredetileg a Musical.ly és a Douyin platformokból fejlődött ki, melyek főként rövid, tánc-és zenei videók megosztására szolgáltak. Az alkalmazások egyesülése és a platform fejlődése lehetővé tette a tartalomkészítők számára, hogy sokkalta változatosabb formában fejezzék ki a kreativitásukat. A társadalom elszigetelődött a különböző járványügyi korlátozások miatt a 2020-as koronavírus-járvány idején. Az emberek a közösségi média platformjai iránti kereslete megnőtt és ezért a TikTok számára egy jó alkalom adódott arra, hogy globálisan elterjedjen. 2021-re a legnépszerűbb alkalmazássá vált², hiszen újabbnál újabb fejlesztéseken is átesett.

A TikTok növekedése és fejlesztése során egyre hosszabb videók megosztására lett képes. Az eredetileg 15-30 másodperces videók idővel 3 percesre, majd végül akár 1 órás tartalmakra is bővültek. A kreatív eszköztár egyre vonzóbbá teszi a platformot, hiszen a különböző effektekkel lehet bővíteni a videókat, ezért a TikTok tartalmi is sokszínűvé válnak: Mára már nem csak táncos-zenés videókat lehet találni, hanem például ismeretterjesztő, oktatási, szórakoztató és humoros tartalmakat is.

A kutatás 2024 augusztusában a TikTok platformon megjelenő, német nyelvterületekhez kapcsolódó mémek elemzésére összpontosított. Ebben az időszakban a videókeresések során a következő kulcsszavak kerültek felhasználásra: „deutsche memes,” „german memes,” „living in germany,” „austrian memes,” „österreichische memes” és „living in austria”. A találatok véletlenszerűen kiválasztása után az elemzés és kategorizálás alapján megállapítható,

² <https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/tiktok-surpasses-google-popular-website-year-new-data-suggests-rcna9648> (2024. 09. 10.)

hogy a TikTokon a mémek nem csak hagyományos, statikus kép- és szövegalapú formában fordulnak elő, hanem dinamikus, videós tartalomként is megjelennek.

A kutatás során két felhasználó videói kerültek mélyebb megvizsgálásra, név szerint liamcarps és austriankiwi. Mindkét esetben dinamikus tartalmak figyelhetők meg. Az alábbiakban a két esettanulmány eredményei kerülnek bemutatásra.

ESETTANULMÁNY 1

Liam Carpenter (@liamcarps), Angliából származik, és immár egy évtizede él Németországban. Carpenter Németországba költözését a sportkarrierje motiválta, végül azonban a német partnerével való kapcsolata miatt döntött úgy, hogy Németországban telepedik le. TikTok-videóival vált ismertté, ahol a Németországban szerzett tapasztalatait mutatja be, melyeket gyakran a kultúrsokk és a beilleszkedési nehézségek inspiráltak. Humorának forrása a két kultúra, a német és az angol kultúra közötti különbségek, valamint a TikTok népszerű mém-trendjei, mint például a „Living in Germany be like...” és a „In Germany we don't say...”. Csatornáján Carpenter különféle sztereotipikus karaktereket személyesít meg, mint például az angol turistát, a német kasszást vagy nyugdíjast, így ábrázolva a német társadalom különböző rétegeit és azok jellegzetes viselkedési mintáit.

5. ábra: Liam Carpenter és a „In Germany we don't say” mém-trend a TikTokon
Forrás: Liam Carpenter, <https://vm.tiktok.com/ZGeofhh5U/> (2024. 09. 09.)

Az 5. ábrán bemutatott TikTok-trend elemzése során Carpenter az „In Germany we don't say” című mém segítségével ismerteti a németországi szokásokat, ezúttal a túrázással kapcsolatban. A videó narratívája a német „Wandertag” kifejezésre épül:

1. *In Germany we don't say* [magy.: *Németországban nem azt mondjuk, hogy*]
2. *I'm just going to go for a nice relaxing walk today* [magy.: *Ma csak elmegyek egy pihentető sétára*]
3. *We say* [magy.: *Mi azt mondjuk, hogy*]
4. „Wandertag” [magy.: *Túranap*]
5. *And I think that's beautiful* [magy.: *És azt gondolom, hogy ez gyönyörű*]

A „Wandertag” kifejezés a német hegyvidéki környezetben van bemutatva, ami hitelesen összekapcsolja a kifejezést a tájjal.

A TikTok felhasználó angol nyelvű tartalomgyártása lehetővé teszi, hogy nemzetközi szinten, több felhasználóhoz is eljussanak a videói és ez által más nézők is megismerhessék Németországot. A különböző országokból származó nézők számára is hasznos, hiszen új kifejezéseket és kulturális, sztereotipikus jellegzetességeket ismerhetnek meg.

ESETTANULMÁNY 2

Jonny Balchin, aki 5 évvel ezelőtt költözött Új-Zélandról Ausztriába, a TikTokon keresztül humoros videók formájában ismerteti meg követőivel az osztrák kultúrát és szokásokat.

Balchin Kambodzsában ismerkedett meg osztrák partnerével, majd végül neki köszönhetően döntött úgy, hogy Európába költözik. Videóiban a külföldiek szemszögéből mutatja be az osztrák kultúrát és társadalmat. Szívesen ábrázolja humoros módon azokat a szituációkat és nyelvi nehézségeket, amelyekkel az Ausztriába költözése után szembesült.

Balchin tartalmai között az osztrák német nyelvjárás bemutatása is szerepel, melyet gyakran humoros és sztereotipikus helyzeteken keresztül mutat be. Videóiban többféle karaktert alakít, mint például az osztrák barátokat, nagymamákat, vagy éppen a német nyelvtanárokat, ezzel színesítve és még szórakoztatóbbá téve a bemutatott helyzeteket.

Videóiban gyakran alkalmazza a különböző mém-trendeket, így tartalmi széles közönséghez jutnak el. Külön említést érdemelnek a POV (Point of View) típusú mém videói, amelyekben saját tapasztalatait és élethelyzeteit mutatja be. Ezek a szituációk – egy nem osztrák szemszögéből – gyakran kínosak, meglepőek vagy éppen humorosak, ezáltal a nézők könnyebben azonosulhatnak velük. Emellett fontos megjegyezni, hogy a videói német és angol felirattal is elérhetőek, ami elősegíti a tartalmak szélesebb körű megértését.

Az 6. ábrán Balchin egy tipikus osztrák kifejezést mutat be:

6. ábra: Egy turista és a „Mahlzeit” kifejezéssel való találkozása
Forrás: austriankiwi, <https://vm.tiktok.com/ZGeofB2Gq/> (2024. 09. 09.)

Példaként említendő az egyik POV mémje, amelyben humoros formában mutatja be, hogyan értelmezik a külföldiek a „Mahlzeit” kifejezést. Ez az osztrák kultúrában széles körben elterjedt üdvözlési forma, amelyet az emberek étkezéstől függetlenül használnak ebéd-időben. Balchin humorosan érzékelteti a kulturális különbséget, hiszen míg Ausztriában ez a mindennapi köszönés része, addig az ő származási kultúrájában egy ilyen üdvözlés szokatlan-nak tűnik.

A videóban az osztrák kultúra mind vizuálisan, mind pedig nyelvileg megjelenik. Az 1. képen egy tipikus osztrák pincér látható, aki éppen jó étvágyat kíván a „Mahlzeit” kifejezéssel. A 2. képen Balchin udvariasan megköszöni a jókívánságot saját magát megtestesítve. A 3., 4. és az 5. képeken különböző osztrák karakterek jelennek meg. Külön említést érdemel az 5. kép, ahol Balchin a tóparton ülve találkozik helyi lakossal, aki dialektusban, a „Moizeit” kifejezéssel köszön neki. A zárójelenetben, a 6. képkockán jelenik meg a humoros csattanó, amely a kultúrsokkot érzékelteti: „Na, das ist ein bisschen zu viel, oder?” [magy.: Na, ez egy kicsit túl sok, nemde?]. Ez egy ironikus reflexió arra, hogy egy egyszerű ebédidő alatt ugyanazt a jókívánságot több személytől is megkapta.

A két esettanulmány értékes audiovizuális anyagokkal rendelkezik, amelyek a tanulási folyamat során is jól hasznosíthatók. A két TikTok-felhasználó hitelesen, ugyanakkor suorakoztató módon mutatja be a német nyelvterületek mindennapjait és sztereotípiáit, különösen a külföldiek szemszögéből. A vizuális elemek – például a különböző karakterek megismerésének és a feliratok – nemcsak vonzóbbá teszik a tartalmakat, hanem megkönnyítik azok megértését is. Ennek köszönhetően ezek az audiovizuális anyagok hatékony segédeszközzé válhatnak a nyelvtanulásban, mivel hitelesen, autentikusan ábrázolják a német nyelvterületek nyelvét és kultúráját.

MÉM-VIDEÓK INTEGRÁLÁSA A TANÓRÁBA

Az előző fejezetekben áttekintésre kerültek a két esettanulmány mém-videói, valamint a mai generáció jellemző tulajdonságai. Ennek alapján egy minta-óraterv került kidolgozásra, amely javaslatokat tartalmaz arra vonatkozóan, hogy hogyan lehetne a mémeket integrálni a német mint idegen nyelvi órákba:

Tanítási óra témája	Idő	Szint
Német nyelvterületek kultúrája	45 perc	B1/B2

Célok: A diákok megismerkednek a német nyelvterületeken belüli kulturális különbségekkel és összehasonlítják a saját országukban megjelenő szokásokkal.

Segédanyagok: számítógép, hangfalak, projektor, mobiltelefon, tábla, táblafilc, weboldalak:

<https://memesgenerator.hu>; <https://knowyourmeme.com>, mém videó linkje:

<https://www.tiktok.com/@austriankiwi/video/7171074457170087173? r=1& t=8paLzZA78Xx>

1. Fázis - Brainstorming	
Célok	Bevezetni az óra témáját, felhívni a figyelmet a kulturális különbségekre, különös tekintettel a német nyelvterületek és Szlovákia köszönési formáira.
Segédeszközök	Tábla, táblafilc
Tevékenység leírása	A tanár bevezeti az órát és ismerteti a céljait. A tanár a diákoknak elmondja az első feladatot: gyűjtsenek párban köszönési formákat a német nyelvterületekről és Szlovákiából. A diákok felolvassák a gyűjtött köszönési formákat, amelyeket a tanár felír a táblára. Végül közösen átbeszéljük, hogy milyen hasonlóságok vagy eltérések fedezhetők fel a két országban használatos köszönések között.
Szociális formák	Páros-és osztálymunka
Idő	10 perc

2. Fázis – Mém videó bemutatása	
Célok	Bemutatni az osztrák „Mahlzeit” köszönést a mém videóval, majd értelmezni és megvitatni az osztrák kultúrát.
Segédeszközök	Számítógép, projektor, hangfalak, mém videó linkje: https://www.tiktok.com/@austriankiwi/video/7171074457170087173? r=1& t=8paLzZA78Xx
Tevékenység leírása	A tanár kivetíti a mém videót, majd megkérdezi a diákokat, hogy ki értette meg az üzenetét. Ezután a tanár ismerteti az osztrák „Mahlzeit” kifejezést és megkérdezi, hogy Szlovákiában van-e hasonló kifejezés. A tanár

	újra lejátssza a mém videót és újra megkérdezi, hogy értik-e a diákok a mém videó üzenetét.
Szociális formák	Osztálymunka
Idő	10-15 perc

3. Fázis – Saját mémek készítése	
Célok	Az osztrák „Mahlzeit” kifejezés feldolgozása és az osztrák-német kultúra ismeretének elmélyítése. Digitális kompetencia és kooperációs készségek fejlesztése.
Segédeszközök	Mobiltelefon/számítógép, mém generátor: https://memesgenerator.hu és mém-ismertető oldal: https://knowyourmeme.com
Tevékenység leírása	A tanár csoportokra osztja a diákokat majd ismerteti a szituációs feladatot: A diákok először látogatnak el Ausztriába és épp ebédelő van. Az utcán az emberek így köszönnek nekik. Milyen reakciót vált ez ki belőlük? Mutassák be mémek segítségével!
Szociális formák	Csoportmunka
Idő	10-15 perc

4. Fázis - Az elkészített mémek bemutatása	
Célok	Az osztrák szokások és kifejezések elmélyítése. Nyelvi készségek fejlesztése.
Segédeszközök	Számítógép/telefon, projektor
Tevékenység leírása	A tanár megkéri a csoportokat, hogy mutassák be az elkészült mémeket és közösen vitassák meg.
Szociális formák	Csoport- és osztálymunka
Idő	10 perc

Az 1. fázisban, a „brainstorming” feladat célja, hogy megteremtse az óra témájának alapját, a tanulók előzetes tudására építve, miközben aktivizálja a tanulók már meglévő ismereteit a saját országuk és a német nyelvterületek köszönési formáiról. Az osztály- és párosmunka elősegíti a kooperatív tanulást, valamint arra is lehetőséget ad, hogy mindenki aktívan részt vegyen a feladat megoldása során. A közös megbeszélés egy kontextust ad az óra további részének is, így a tanulók könnyebben kapcsolódhatnak az óra következő feladataihoz.

A 2. fázisban a „Mahlzeit” kifejezés bemutatása következik. A tanár egy humoros és autentikus TikTok mémvideót mutat be az osztálynak (lásd 6. ábra). Ebben a fázisban kap értelmet Veatch (1998) humorelmélete: a tanár megfigyelheti, hogy a tanulók közül ki érti a mém humorát, illetve ki ismeri már korábban a „Mahlzeit” kifejezést. A videó kétszeri megtekintése biztosítja, hogy a diákok először spontán, majd a második megtekintés után, a háttér-információk birtokában is értelmezzék a látottakat.

A 3. fázis az óra interaktív és a legkreatívabb szakasza. Itt a tanulók a digitális kompetenciájukat felhasználhatják, hiszen saját mémeket készítenek okoseszközeik (okostelefon, tablet, számítógép) segítségével. A szituáció megadása kulcsfontosságú, mivel egy konkrét élethelyzetet teremt, amely lehetővé teszi, hogy a tanulók célnyelvi ismereteiket valós kontextusban alkalmazzák. A feladat nemcsak a nyelvtudás gyakorlását támogatja, hanem ösztönzi a kulturális különbségekre való reflektálást is. A mémek elkészítése során tehát a tanulók fejleszthetik nyelvi és országismereti tudásukat, miközben a kooperációs készségeik is fejlődhetnek.

A 4., tehát az utolsó fázis célja, hogy a nyelvi készségeket fejlessze, hiszen a tanulók a célnyelven kell bemutatniuk az elkészített mémeket. Az osztályszintű diszkusszió hozzájárul a

tanulók kommunikációs készségeinek fejlesztéséhez, továbbá segíti a célnyelv kultúrájának megismerését is. A feladat lezárása pedig a tanárnak lehetőséget ad arra, hogy összegezze a tanultakat és visszacsatolást adjon a diákok órai munkájára.

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány célja az internetes mémek didaktikai alkalmazási lehetőségeinek vizsgálata a német mint idegen nyelv óráin. A fogalommeghatározások után részletesen bemutatásra kerültek a mémek működési mechanizmusai, változatai és jellemzői. Ezt követően két esettanulmány keretében két TikTok-felhasználó mém alapú videóit lettek megvizsgálva, kiemelve azok országismereti tartalmait és kulturális jelentőségeit. A tanulmány végső szakaszában az így nyert eredményekre alapozva a mémek német nyelvi órákon való felhasználásának lehetőségei kerültek részletes elemzésre egy minta-óraterv által.

A kutatás során elért eredmények alapján a következő következtetések vonhatók le:

- A mémek humoros formában közvetítenek tartalmakat, ami hozzájárulhat a tantermi stressz csökkentéséhez is, így elősegítve a hatékonyabb tanulást;
- A mémek alkalmasak a kritikai gondolkodás fejlesztésére is, hiszen az interkulturális kontextusban a tanulónak meg kell érteniük az adott mém jelentését. Ez egyaránt fejleszti a kulturális kompetenciát, valamint a nyelvi készségeket is;
- A diákok, mint „digitális bennszülöttek”, rendelkeznek olyan szükséges eszközökkel, melyek a mémek készítéséhez elengedhetetlenek: okoseszközök, internetkapcsolat és különböző mémgenerátorok;
- A mémek lehetővé teszik, hogy a diákok kreatív módon reagáljanak egyes adott szituációkra, mely a kreativitást fejleszti, hiszen a tanult tartalmakat a saját ötleteikkel kombinálhatják. Ezen kívül pedig, a csoportos és páros feladatok révén a kooperációs készségük is fejlődhet, és így megtanulhatnak hatékonyabban együttműködni osztálytársaikkal;

Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy a felsorolt szempontoknak hátrányos oldalai is vannak, melyeket célszerű figyelembe venni:

- A tanárok és a diákok eltérő IKT ismeretekkel rendelkezhetnek, ami kihívásokat eredményezhetnek a tanórákon. A tanár-diák közötti eltérő IKT-ismeretek nagy részben a generációs szakadéknak köszönhető. Ugyanakkor előfordulhatnak különbségek a tanár-tanár, illetve a diák-diák közötti IKT ismeretek szintjében, mivel nem mindenki rendelkezik azonos digitális készségekkel;
- Előfordulhat, hogy az iskolák sok esetben nincsenek megfelelően felkészülve az IKT-alapú nyelvórák lebonyolítására, mivel az okoseszközök és a stabil internetkapcsolat hiánya jelentős akadályt jelent;
- A humoros tartalmak alkalmazása során kiemelten fontos a tantermi fegyelem fenntartása, mivel fennáll a veszélye, hogy az óra eltér eredeti céljától, és az oktatás könnyedén szórakozássá alakulhat;
- A kutatás során számos mém került megvizsgálásra, azonban nem mindegyik alkalmas tanórai felhasználásra. A tanároknak alaposan át kell tekinteniük a rendelkezésre álló mémeket, és ki kell választaniuk azokat, amelyek leginkább megfelelnek az óra céljainak és a tanulók nyelvi szintjének.

A tanulmány rámutat arra, hogy a mém-alapú tananyagok hatékony és szórakoztató elemei lehetnek a nyelvóráknak, feltéve, hogy a pedagógusok körültekintően válogatják össze az alkalmazott tartalmakat. Így nemcsak a diákok érdeklődését őrizhetik meg, hanem hozzájárulhatnak az interkulturális ismeretek bővítéséhez és a nyelvi készségek fejlesztéséhez is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Austriankiwi, (2024. 09. 09.) <https://vm.tiktok.com/ZGeofB2Gq/>
- [2] Blackmore, S. (1999). *The Meme Machine*. Oxford University Press.
- [3] Burgess, J. (2008). All your chocolate rain are belong to us? In G. Lovink & S. Niederer (Eds.), *Video vortex reader: Responses to YouTube* (pp. 101-109). Amsterdam: Institute of Network Cultures. <https://doi.org/10.5130/978-0-9872369-9-9.e>
- [4] Davison, P. (2012). The language of internet memes. *The social media reader*, 120–134.
- [5] Dawkins, R. (1976). *The Selfish Gene*. Oxford University Press.
- [6] DeGroot, J. M., & Coy, H. (2014). I don't always look at memes, but when I do, it's for a class": Using Memes to Demonstrate Language Rules. *Discourse: The Journal of the SCASD*, 1(11), 69–73.
- [7] Harshavardhan, V., Wilson, D. D., & Kumar, M. V. (2019). Humour Discourse in Internet Memes: An Aid in ESL Classrooms. *Asia Pacific Media Educator* 29(1), 41–53. <https://doi.org/10.1177/1326365X19842023>
- [8] Imgflip. (2024. 09. 10.) <https://imgflip.com>
- [9] Knobel, M., & Lankshear, C. (2007). Online memes, affinities, and cultural production. In M. Knobel & C. Lankshear (Eds.), *A new literacies sampler* (pp. 199-227). Peter Lang.
- [10] Know Your Meme. (2024. 09. 10.) <https://knowyourmeme.com>
- [11] Liam Carpenter, (2024. 09. 09.) <https://vm.tiktok.com/ZGeofhh5U/>
- [12] Marymee, K. B. (2021). Using Memes as Educational Vectors: Analyzing Understanding Amongst College Students in Introductory Organic Chemistry. *University of California, Riverside*. https://escholarship.org/content/qt5vp9z5ds/qt5vp9z5ds_noSplash_53a14713313913656b72d406d6f4737e.pdf (2024. 09. 09.)
- [13] Memes Generator. (2024. 09. 10.) <https://memesgenerator.hu>
- [14] Mészáros, A. (2018). A Web 2.0 mint tudásközvetítési környezet a fordításban. *Alkalmazott Nyelvészeti Közlemények*; 13(2), 42–54.
- [15] Mutua, M., & Mwangi, W. (2023). Multimedia Integration of Mathematical Internet Memes into Mathematics Classrooms in Secondary School Curriculum. *International Journal of Membrane Science and Technology* 10(1), 973–987. <http://dx.doi.org/10.15379/ijmst.v10i1.2691>
- [16] Osterroth, A. (2015). Das Internet-Meme als Sprache-Bild-Text. *IMAGE*. 22, 26– 46.
- [17] Osterroth, A. (2020). Internet-Memes als multimodale Sprechakte in öffentlichen Diskursen anhand von Beispielen aus Antwortthreads von @realDonaldTrump. *Linguistik online* 101(1), 115-137. <http://dx.doi.org/10.13092/lo.101.6680>
- [18] Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6. <http://dx.doi.org/10.1108/10748120110424816>
- [19] Shifman, L. (2012). Anatomy of a YouTube meme. *New Media & Society*, 14(2), 187-203. <https://doi.org/10.1177/1461444811412160>
- [20] Shifman, L. (2014). *Meme, Kunst und Politik im digitalen Zeitalter*. Suhrkamp.
- [21] Štátny pedagogický ústav. (). Štátny vzdelávací program: Nemecký jazyk (Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia) príloha ISCED 3, úroveň B1. (2024. 09. 06.) <https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/nemecky-jazyk-b1-titul.pdf>
- [22] Tarisayi, K. S. (2024). Memetized Learning: How Humor-Infused Stories Can Engage Geography Students in the Digital Age. *Indonesian Journal of Educational Research and Technology*, 4(2). 113–120. <https://doi.org/10.17509/ijert.v4i2.60751>

- [23] Veatch, T. C. (1998). A theory of humour. *Humor: International Journal of Humor Research*, 11(2), 161–215.
- [24] Warschauer, M., & Grimes, D. (2007). Audience, authorship, and artifact: The emergent semiotics of Web 2.0. *Annual Review of Applied Linguistics* 27, 1–23. <https://doi.org/10.1017/S0267190508070013>
- [25] Wiggins, B. E., & Bowers, G. B. (2014). Memes as genre: A structurational analysis of the memescape. *New Media & Society*, 17(11), 1886-1906 <https://doi.org/10.1177/1461444814535194>
- [26] Zhang, J. (2009). Toward a creative social web for learners and teachers. *Educational Researcher* 38(4), 274–279. <https://doi.org/10.3102/0013189X09336674>